Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САРДАҤА

ССКП Саха АССР Өлөҥүөк оройуоннаах комитетын уонна үлэһиттэр депутаттарын оройуоннаах Советын органа

Тахсара 1-гы с.

№17 (17)
Атырдьах ыйын 6 күнэ 1954 с.
Бээтинсэ

Сыаната 10 харчы.

Тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтаах выставкатын кыттыылаахтарын опыттарын колхозтар производстваларыгар киэҥник туттуохха

ТОЛОРУУНУ ХОНТУРУОЛЛААҺЫН—ТЭРИЙЭР ҮЛЭҺЭ КЫЛААБЫНАЙ

Сэветскай дьоннор материальнай олохторун, культурнай наадыйыыларын хаччыйыыны партия дойду иһигэр ыытар политикатыгар кылаабынай кыһамныынан туруорар. Ити туһунан ССКП КК уонна Советскай правительство кэнники бириэмэҕэ ылыммыт сүүрбэ суолталаах дьаһаллара кэрэтик туоһулуулар.

Ол иһин народ үйгулаах олоҕун салгыы туһсарарга, кини материальнай уонна культурнай наадыйыыларын толору астыннарарга ахсаабакка үлэлээһин хас бирдии коммунист уонна партийнай тэрилтэ ытык эбээһинэстэрэ буолар. Кинилэр ардах өрүттээх тэрийэр уонна иитэр үлэлэрэ бүтүннүүтэ билигин ити соругу хайдах ситиһиилээхтик уонна сатабыллаахтык толороллорунан сыаналанар.

Табатык салайыы уонна биһиги бары тэрилтэлэрбит үлэлэрин туһсарыы сүрүн средстватынан кадрдары табатык суумардааһын уонна толорууну хонтуруоллааһын буолар.

Толорууну хонтуруоллааһын сүрүн сыалынан туруоруммут структары, ылыммыт ууруахтары кэмигэр уонна табатык толорууну хаччыйыы буолар. Толорууну системалаахтык, оперативнайдык хонтуруоллаһын үлэ ханнык баҕарар салаатыгар дьыала хайдах туруктаах өрүүтүн билэргэ, үлэҕэ баар итэҕэстэри тутатына арыйан туоратарга кыаҕы биэрэр.

Бу улахан суолталаах соругу биһиги оройуоммут колхозтардааҕы, учреждениялардааҕы партийнай, комсомольскай тэрилтэлэрэ, нэһилиэктэрдээҕи советтара толорботтор. Биһиэхэ кумаах марайдааччылар—үрүт - үрдүгэр ууруах, быһаарыы таһаараччылар, тэрийэр үлэни тиһэххэ тутаччылар өссө даҕаны аҕыйаҕа суохтар.

Толорууну хонтуруоллааһын ордук Сталин аатынан, «Победа» колхозтардааҕы, райпо иһиннээҕи партийнай тэрилтэлэргэ мөлтөх. Ити тэрилтэлэр мунньахха үһүн ууруах ылыныахтарына бэйэлэрин соруктарын балачча толорбут, элбэҕи оҥорбут курдук сананаллар. Дьигиҥнэн кинилэр тэрийэр тыыннаах үлэлэрин оннугар ууруах кураанах күүһүгэр эрэнилэрэ улахан.

«Ленин суола» колхозтаах партийнай тэрилтэ (секретарь М. Гуляев) бинир бириэмэҕэ үлэ ыыссинилиннэтин бөҕөргөтүүгэ, агитационнай үлэни күүһүрдүүгэ туһааннаах түөрт боппуруоһу дьүүллээн, ууруахтары ылыммыта. Ол эрээри толорууну хонтуруоллааһын итиэннэ тэрээһин суоҕун түмүгэр ити ууруахтар туолбатылар, агитационнай үлэ урукку туһ курдук олох мөлтөхтүк ыытыллар. Оттон таб. Гуляев партийнай ууруаҕы толорорго быһаччы дьаһаллары кыайан оҥорбото, ол ууруахтары толорууну тула коммунистары кыайан түммэтэ.

«Коммунизм» колхозтаах маҥнайгы сүһүөх партийнай тэрилтэ правление отчуотун истэр туһунан өссө балаҕан ыйыгар ууруах ылыммыта да, күн бүгүнүгэр диэри бу отчуот дьүүллэнэ илик. Партийнай тэрилтэ секретара таб. Н. Иванов колхоз правленнетын үлэтин хонтуруоллуур быраабын мөлтөхтүк толорор.

Ол курдук орто оскуолатаах уонна «Эйик» колхозтаах маҥнайгы сүһүөх партийнай тэрилтэлэр, толорууну хонтуруоллааһын салайар үлэҕэ саамай кылаабынайынан буоларын умналлар, тэрийэр үлэни кыайан көрдөрбөтүлэр.

Ханнык баҕарар үлэҕэ ууруахтары, быһаарыылары ылынаат, олору олохчо киллэриигэ сөптөөх хонтуруол, тэрийэр үлэ олохтоноҕуна эрэ сыал ситиһиллэрин ким барыта билэр. Оттон толорууну тэрийии, хонтуруол суох буоллаҕына, төһө да үчүгэй ууруахтар туһаны биэрбэттэрэ чахчы.

Толорууну хонтуруоллааһыны ууруаҕы ылыныы кэнниттэн тута тэрийии ордук үчүгэй түмүгү биэрэр. Хонтуруолу үөһэттэн олохтоохун өссө ситэтэ суох. Толорууну тэрийии үлэҕэ маасса киэҥ арангата кыттар буоллаҕына кыайыылаахтык толоруллар.

ССКП Кинн Комитета бастыҥ опыты болҕомтолоохтук үөрэтэн билбэккэ туран, билигин хаһаайыстыбаннай тутууну ситиһиилээхтик салайыахха уонна үлэһиттэр үүнэн иһэр производственнай — политическай активнастарын баһылыахха сатаммат диэн салайар үлэһиттэри сэрэтэр. Бастыҥ опыты үөрэтии, түмүү, производствоҕа киэҥник туттуу партийнай тэрилтэлэр күүн аайы дьарыктанар, болҕомтолорун кинигэр турар үлэнэн буолуохтаах.

Ол иннитэн партийнай, комсомольскай тэрилтэлэр, нэһилиэктээҕи советтар киэҥ маассаҕа тирэҕирэн туран толорууну күннэтэ тэрийэллэрэ модьуйуллар.

Толорууну хонтуруоллааһын—тэрийэр үлэҕэ кылаабынай.

Тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтаах выставката аһылынна

Атырдьах ыйын 1-гы күүгэр ыраас халлааннаах, ичигэс сарсыарда буолла. Выставкаҕа барар кини уулуссалар уонна Ярославскай шоссе бырааһынныктыы симэнилэр. Сир аайы—кыһыл лиэнтэлэр, союзнай республикалар былаахтара уонна эмблемэлэрэ кини кыттыылаахтарын эҕэрдэлиир тыллардаах «Баһаалыста кир!» диэн суруктаах таҥас.

Выставка аһыллыытыгар ыҥырыллыбыт дьон ортотугар —бары союзнай республикалар тыаларын хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ колхозтар, МТС-ар уонна совхозтар сэттэ тыһыынчаттан тахса бастыҥнара бааллар. Бырааһынныкка улуу Китай народун, героическай Корея, Народнай демократия бары дойдуларын представителлэрэ кэллилэр. Ыалдьыттар ортолоругар — араас общественнай тэрилтэлэр ыҥырыыларынан Москвоҕа кэлэ сырдьар кыраныысса нөҥүө өттүнэҕи кэккэ дойдулар профсоюзтарын, ыччаттарын уонна дьахталларын делегациялара итиэннэ культура деятеллэрин Москвоҕа аккредититтаммыт посольствалара уонна миссиялар үлэһиттэрэ бааллар.

Сир албан ааттаах маастаргара сад -куоракка, дьиктилээхэй лыбарыастар куораттарыгар үөрэ-көтө киирэллэр, долгуйан туран кинини кэрийэ көрөллөр.

Кылаабынай павилион дьиэтэ улууканнык дьэндэйэн турар. Ол аллараа өттүгэр колхоз миэстэтин киэҥ нэлэмэн нэнигэр уон алта союзнай республика павилионнара олохтоннулар. Кинилэр тутуулара олус кэрэлэр, Советскай союз народтарын архитектуратын туох баар баайын уонна араас күүһүн, народ айымныытын бэйэ - бэйэлэрин үтүктүспэт дьикти матыынтарын түмэн көрдөрөллөр.

Саҥа павилионнар—Российскай Федерация сир оҥоһуутун, колхозтар павилионнара ону тэҥэ выставка саҥа салаалара типовой аҥаардаах уонна МТС хонуутааҕы отуутэ, колхоз культуратын дьиэтэ, сельсовет оҕотун сада эмиэ баар буоллулар, сүөһү аһылыгын бэлэмнии толору механизацияламмыт завод, үүт заводун курдук, итинник тутуулар эмиэ көрдөрүлүннүлэр.

Выставка унаара-мэнээрэ биллибэт киэҥ кырыс уонна оһорбо сирдэри оҥорон туһаҕа таһаарыы улуу үлэлэрэ саҕаланыыларын, маҥнайгы ситиһиилэрин көрдөрөр, ити дьыаланы көҕүлээччилэр—партия ыҥырыытынан Казахстан, Сибирь уонна дойду атын да уобаластарын уонна кыраайдарын оройуоннарыгар ким хаһа иннинэ кэлбит патриоттар тустарынан кэпсиир.

Выставка 200-тэн тахса гектар сири ылар. Кини кэнэки бириэмэҕэ аан дойду үрдүнэн буолбут выставкалары бэйэтин кээмэйинэн ланна сарбыйар.

Күүс 12 чаас. Митинг Тыа Хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтаах Выставкатын директора академик Н. В. Цицин аһар уонна тылы Выставка Кылаабынай комитетын председателигэр, ССРС Тыатын хаһаайыстыбатын Министригэр И. А. Бенедиктовка биэрэр.

Выставка,—диир таб. Бенедиктов—бэйэтин үлэтин кэрэбэлиэ күннэргэ, биһиги дойдубутугар Коммунистическай партия уонна Советскай правительство социалистическай тыа хаһаайыстыбатын күүскэ өрө көтөҕүүгэ бэлиэтээбит улууканнаах программатын олохчо киллэрэр иһин народ бүттүүнүн охсуһуута улахан киэҥник тэнийэн турар кэмнэр саҕалыыр.

Коммунистическай партия Кини Комитетын балаҕан ыйынаах, олуньутаах-кулунтутардаах уонна бэс ыйынаах Пленумнарын ууруахтарыгар,—диэн салгыы этэр Министр— Тыа хаһаайыстыбатын бары салааларын салгыы сайыннарыы боевой программата бэриллибитэ.

Партия уонна Правительство ыйыыларын олохчо киллэрэн колхозтар, МТС-тар уонна совхозтар быйыл саас былырыыҥытыаҕар тоҕус аҥаа мөлүйүөн гектартан ордук киэҥ сиргэ сааскы культуралары ыстылар.

Советскай Союз Коммунистическай партиятын КК уонна ССРС Министрдэрин Совета,—диир итиҥэн салгыы табаарыс Бенедиктов,— Тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтаах выставкатын иннигэр сүрүн уонна дьоһуннаах сорук быһыытынан—колхозтар, совхозтар, МТС-тар, тыа хаһаайыстыбатын бастыҥнарын уонна тэрийээччиллэрин бастыҥ опыттарын, ону тэҥэ научнай-чинчийэр уонна опытнай учреждениялар ситиһиилэрин колхозтар итиэннэ совхозтар үлэлэригэр бэрт түргэнник туттар туһунан социалистическай тыа хаһаайыстыбатын ситиһиилэрин киэҥник пропагандалааһыны туруорбуттара.

Тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтаах выставкатын кыттыылаахтарын ортотугар туох баар ыһыылары гектарын ахсыттан сэлиэһинэй 22-23 центнер үүнүүтүн хомуйбут колхозтар уонна совхозтар баалар. Выставка бэрт элбэх кыттыылаахтара сири сатабыллаахтык туһаналлар.

Выставка кыттыылаахтарын үрдүк маастарыстыбаларын сиилин үөрэтиэххэ уонна тарҕатыахха наада,—диир араатар —колхозтар итиэннэ совхозтар салайааччылара выставка кыттыылаахтарын опытын пропагандалааһыны тэрийиэхтээхтэр. Кинилэр ситиһиилэрин колхоз уонна совхоз производстватыгар бэрт түргэнник туттары ситиһиэхтээхтэр.

Табаарыс Бенедиктов социалистическай тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин элбэх мөлүйүөн киһилээх армиятын тиэбигэр, биһиги таналлаах Ийэ дойдубут, Советскай правительство, биһиги бары кыайыыларбытын тэрийээччи уонна күүрдээччи — Советскай Союз Коммунистическай партиятын члеттэригэр уруйдуурдаах ыйаллыыр тыллары этэр. ССРС Министрдэрин Советын зорудаҕынан, табаарыс Бенедиктов тыа хаһаайыстыбатын 1954 сыллааҕы Бүтүн Союзтаах выставкатын аһыллыбытынан биллэрэр.

ССРС Государственнай Гимнэ өрөгөйдөөхтүк дуораһар. Кылаабынай павилион үрдүгэр ССРС Государственнай былааҕа көтөҕүллэр; Союзнай республикалар павилионнарын үрдүлэригэр былаахтар тэлээрэллэр.

Табаарыс Бенедиктов кылаабынай павилионҥа киирэр ланнааҕы лиэнтэни быһа кырыйар уонна мустубут дьону барыларын павилионнары кыттга билсиһэргэ ыҥырар.

Тыһыынчанан дьоннор павилионнарга, экспонат дьиэлэр бирдии учаасталарыгар, Мичуринскай садка—тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин холобура суох хорсун үлэлэрин күндү кылааттарын диэки дьулуһаллар.

Киэһээ аата-ахса суох уоттар умайан сандаарбыттарыгар, фонтаннар өрө тыгар уулара дьиктн кэрэ араас өҥнөрүнэн күлүмүрдэспиттэригэр, күөх үүнээйилэриннэн эргиччи киэргэммит араас павилионнар өссө ордук көрүҥнэннилэр. Эстрадалартан ССРС народтарын үлэ уонна Эйэ ырыалара дьиэрэйдилэр.

(ССТА.)

„Победа“ колхозтан сурук

БУ КҮННЭРГЭ

Биһиги комсомольскай тэриллэбит 27 членнээх, кинилэртэн колхоз производстватыгар 16 комсомолец быһаччы кыттар.

Комсомолецтар уонна ыччаттар общественнай сүөһүнү үчүгэй хаачыстыбалаах дэлэгэй аһылыгынан хааччыйар иһин дьаныардаах үлэни тэнитэллэр.

Ыччат хонуутааҕы бригээдэтэ от үлэтигэр өссө ааспыт ый 12 күнүттэн үлэҕэ киирбитэ. Кинилэр күүстэринэн бу күннэргэ 10 тонна от сиилэстэннэ уонна 20 тонна от кэбиһилиннэ. Барыта 22 гаа сирин ото охсулунна. Бу үлэҕэ ордук үчүгэй көрдөрүүлэри т.т. М. Афанасьева, Р. Матвеева, В. Николаев уонна М. Пенизорова ситистилэр.

Комсомолецтар уонна ыччаттар ааспыт өттүгэр луук хомуйууга актыыбынайдык үлэлээбиттэрэ, оттон билигин отону уонна сугууну хомуйууга киириэхтэрэ. Маны сэргэ уокка оттор маһы бэлэмнээһин үлэтэ киэҥник ыытыллар, маныаха т. Семенова Т. нуорматын эрүүтүн 100 бырыһыан толорор.

Колхозка эдэр ыччаттартан саастааптаах таба ситиитигэр үлэменной бригээдэ тэриллэн үлэлиир. Бу бригээдэ члеттэрин айымныылаах үлэлэрин гумугэр, сааскы төрүөххэ туһуту 97,33 бырыһыан тыынаахтыы ылары ситиһиллибитэ.

Таба ситиитигэр бэйэлэрин сүүстэрин харыстаабакка туран т.т. Карпов Х., Иванов А. уо.д.а. үлэлии сылдьаллар. Бу үлэҕэ барыта 12 комсомолец үлэлиир.

Ол эрээри комсомолецтар производстваҕа кыттыылара билигин даҕаны намыһах, комсомольскай тэриллэ пс-союзнай үлэтэ мөлтөх.

Ол курдук таба ситиитигэр куһаҕан көрүүттэн-харайыттан, маассабай кытараахын уонна тугут өлүүтэ таһаарылла тураллар.

Сорох комсомолецтар колхоз производстватыттан куотуна сатыыр, үлэҕэ эпиэтиннэһэ суохтук сыһыаннаһар түбэлтэлэрэ суох оголоһуллубата.

Комсомолецтар Х. Бенчик, М. Семенова уо. д. а. баарасуоҕа 6—23 көлөһүн күнүн өлөрбүттэрэ тулуйуллуон сатаммат. Итиин тэнгэ комсомолка Сергеева үс ый устата ханык да биричиинэтэ суох үлэлээбэккэ олорор, оттон Б. Христофоров саас эрдэ 8 табаны сүтэрэн баран була илик.

Комсомолецтар уонна ыччаттар сүөһү ситиитин сайынарар, кини аһын-үөлүн элбэтэр туһунан партия КК Пленумнарын үүраахтарыгар производственнай кыайыылары ситиһиннэн эпиэттиргэ дьулуһаллар.

Бу күннэргэ үлэҕэ баар итэҕэстэри туоратар бары дьаһаллары олоххо киллэрэбит.

А. Семенов,

комсомольскай тэриллэ секретара.

ПАСПАРДАР ТУСТАРЫНАН БАЛАҺЫАННЬАНЫ ТУТУҺУОХХА

Куораттарга, оройуоннар синнэригэр, куорат типиитээх бөһүөлэктэргэ олорор 16 саастарыттан үөһэ саастаах ССРС бары гражданнара паспардаһар эбээһинэстээхтэр.

Паспары гражданнар олорор сирдэригэр милиция органнара биэрэллэр. Паспардары гражданнар бэйэлэрин туоһулуур документтарыттан көрөн үс ыйдаах временнай удостоверениеттан, болдьоҕо суох паспарта типийэ бэриллэр.

Гражданнар бэйэлэрин паспардара кэмиттэн - кэмигэр уларытыллан, бириэмэтигэр пропискаланан иһиилэрин тоһоҕо хааччыйбатахтарына, ССРС Министрдэрин Советын 1953 сыл алтынньы ый 21 күнүнээҕи үүрааҕынан 25—100 солкуобайга типийэ кээмэйдээх ыстараабы сүгэллэр.

Биһиэхэ паспардаах гражданнар үксүлэрэ оройуон кинигэр олороллор. Ол эрээри хомойуох иһин, кинилэр паспартнай балаһыанньаны үксүгэр тутуһар буолбатахтар. Сорох гражданнар паспардаах буолууну наадалааҕынан аахпаттар, кини болдьоҕун түбэлиэх уһатан кэбиһэллэр.

Атын сиргэ барар гражданнар дьиэтээҕи кинигэттэн тахсыбакка хаалан баран, кэлин суругунан уһулла сатыыр түбэлтэлэрэ үгүс. Оттон манна саҥа кэлбит гражданнар пропискаланан иһиилэрэ адьас мөлтөх. Бир сутка иһигэр пропискаланыахтаах эбит буоллахтарына, кинилэр үксүгэр уончалыы хонукка пропискаҕа турбакка сылдьаллар холобур: Федоров, Корнилава уо.д.а.

Сорох тэриллэлэр дуоһунастаах дьоннөро (М. Соломонов—райпо, Д. Абрамов—госбанк) паспардарын болдьоҕо төһө эмэ ааспытын кэннэ уларыта сатыыр түбэлтэлэрэ тахса сылдьыбыта. Маны сэргэ кинилэр тэриллэҕэ паспардара суох гражданнары үлэҕэ ылаллар.

Тэриллэ салайааччылара үлэҕэ ылбыт эбэтэр уурапыт гражданнарын паспардарыгар ханнык да штамп уурбаттар, бэлиэтээһини оҥорботтор.

Паспардар тустарынан балаһыанньаны кэһии иһин эпиэтинэһи сүгүүну хас бирдии гражданнар умнуо суохтаахтар.

В. Колесов,

Милиция оройуоннаҕы отделениетын паспарга остуолун начаалынньыга.

Оройуоннай профсоюзнай актыып уурааҕын дьүүллэһэллэр

Үп-банк үлэһиттэрин профсоюзнай тэриллэтэ бэйэтин уопсай мунньаҕар «ССРС профсоюзтарын XI съезһин уурааҕын олоххо киллэрэр дьаһаллар тустарынан» боппуруоһу дьүүллэстэ.

Мунньахха кэпсэтиигэ тыл эппит табаарыстар профсоюзнай тэриллэ үлэтигэр баар сүрүн итэҕэстэри сытыы критикаҕа тартылар уонна иннинитин ол итэҕэстэри туоратар суоллары ыйдылар.

Профсоюзнай тэриллэ үпбанк тэриллэтин үлэһиттэрин олохторун материальнай-культурнай таһымын үрдэтэр иһин үлэни хаһаанныытааҕар да тупсараргa соруктаана. Ол иннитэн үлэһиттэри олорор дьиэнэн хааччыйар дьаһаллары ыларга уонна дьиэлэр өрөмүөннэрин үчүгэй хаачыстыбалаахтык ыытарга, профсоюз членнэрин политическай уонна уопсай үөрэхтэрин таһымын үрдэтэргэ, үлэһиттэр техническай үөрэхтэрин программалаах матырыйаалын 100 бырыһыан 1954 сыл иһиннэн бүтэрэргэ, физкультурнай-спортивнай үлэни тупсараргa сүрүн болҕомтону уурда.

Союз члеттэрэ художественнай самодеятельнаска ситэтэ суох кытталларын сэмэлээн туран, Культура оройуоннааҕы дьиэтин иһиннэн үлэлиир сомодеятельнай куруһуок актыыбынай кыттааччыларынан буолалларыгар сорудахтанна.

Профсоюзнай тэриллэ үпбанк үлэһиттэрин барытын хабан, үлэни инники өртүгэр тупсарар соруктаах социалистическай эбэһээтэлистибэни ылынна.

Социалистическайдыы куоталаһыыга үлэ бары көрүүнэрэ хабылынна. Чуолаан үп хомуурун үһүс кыбартааллааҕы былаанын бары көрүүнэриттэн 100 бырыһыан толорорго сорук турда. Государственнай страховка үһүс кыбартааллааҕы былаанын 110 бырыһыан, сберкасса бары үлэлэрин көрүүгэр былааннарын 105 бырыһыан толортуурга ылыннылар.

Үп систематын үлэһиттэрэ учет-отчуотунас дьыалаларын тупсаран, кыбартааллааҕы отчуоттары болдьоҕун 1 хонук иннинэ бүтэрэргэ быһаарыннылар.

Сберкасса, госбанк уонна райфо аппараатын үлэһиттэригэр М. Колодезников үлэтин опытын киэҥник туһанарга итиннэ тарҕатарга үчүгэй инициативаны саҕалаатылар.

Үп-банк үлэһиттэрин коллектива бэйэтин профсоюзнай мунньаҕар ылыммыт уураахтарын туолуутун хонтуруоллааһыны тэрийэн, үлэҕэ кыайыылардаах буолууну ситиһиэхтээхтэр.

Д. Жирков.

ОПЫТЫ АТАСТАҺЫЫ

Кырымахтаах хара саһылы иитиигэ биһиги опыппыт

(Бүтүүтэ. Иннин 16 №-гэ көр.)

Саһылы иссиһиннэрии.

Биһиги саһылы иссиһиннэрииги бэлэмнээһини балаҕан ыйыттан тохсунньу 1 күнүгэр диэри ыытабыт. Ити кэм иһигэр саһыл туругун сотору-сотору бэрэбиэркэлиибит.

Өскөтүн саһыл сөптөөх ыйааһына суох буоллаҕына этиннэн өссө эбии аһатабыт. Онон тохсунньу 1 күнүгэр тыһы саһыл ыйааһынын 5,6—6 кгр., оттон атыыр саһыл ыйааһынын 6—7 кгр диэри тиэрдэбит. Саһыллары иссиһиннэриигэ ыытыах иннинэ, кинилэр клеткаларын уонна дьиэлэрин өрөмүөннүүбүт.

Оголоһуллубут былаан быһыытынан, тохсунньу 20 күнүттэн ыла сарсыардаагы аһылык кэнниттэн 2—3 чаас устатыгар тыһы уонна атыыр саһыллары биргэ ыытабыт. Итиннэ сантарыллыбыт саһылы 24 чаас буолан баран, эмиэ иккистээн сантарыыга ыытабыт.

Иссиһиннэриини хайа кыалларынан эрдэ ыытыахха наада.

Уулаах саһылы көрүү.

Иссиһиннэрии кэнниттэн саһыл баар сиригэр туора киһини киллэрэр көҥүлэммэт. Хас бирдии уулаах саһыл ахсын бирдиилээн көрүү-истии олохтонор. Күннэ үстэ аһыыллар. Аһылык кутуллубут иһитин саһыл дьиэтин аттыгар уураҕын, ити маҥнай саныырга кыра дьыала күрдүк гынан баран, уулаах саһыл аһылык биэрээччи киһи кэлэриттэн-барарыттан куттаммат буоларыгар үөрэтэр.

Саһыл ууламмытын кэннэ, 14-15 хонон баран, аналлаах уйа оголоһуллар. Ити уйа эркиннэрин отунан эбэтэр кураанах муоҕунан хайыллар, оттон үөһээ өттүн отунан эбэтэр сылгы сиэлинэн оголоһуллубут сөрүөнэн сабыллар. Итиннэ тайах үүтүн туһаныахха эмиэ сөп. Уйа иһигэр кураанах оту тэлгэтиллэр. Уйаны саһыл төрүөн үс-түөрт хонук иннинэ аһыллыахтаах. Ити кэмтэн ыла саһылга урукку аһылыгын аҥарын холобурдаах нуорманан аһатыллар. Күнүскү аһылыкка урукку астар оннуларыгар 100 грамм ыпах сиикэй быарын эбэтэр 150 грамм аһыйбыт үүтү биэрэбит.

Саһыл үксүгэр түүн төрүүр. Биһиги саһыл төрүүр кэмигэр түүннэри-күнүстэри дьыһыыстуба олохтуубут. Саһыл өр бириэмэ устатыгар дьиэтиттэн тахсыбакка сытарыттан эрэ кини төрүүрүн билэбит. Иһэр ууну саһыл төрүөн бир хонук иннинэ хайаан да бэлэмнибит.

Саһыл төрөөтөҕүн маҥнайгы үс күннэригэр оҕолорун кытта уйатыгар сытаччы, таһырдьа аһыыр бириэмэтигэр эрэ тахсар. Үчүгэйдик төрөөбүт буоллаҕына саһыл уйатын, төрөөбүтүн кэннэ бир эбэтэр иккки хонон баран аһыллар. Итиннэ саҥа төрөөбүттэри регистрациялааһын, кинилэргэ аскорбиновай кислота бир бырыыанньаах суурадаһыыттан иһэрдии ыытыллар.

Саҥа төрөөбүт туугуй саһыл үксүгэр кыыһырааччы, оҕолорун тиһиннэн таскайдааччы, ол иһин кинини кылгас бириэмэҕэ уйатыгар хаайан кэбиһиллэр.

(Орджоникидзевскай оройуоннааҕы Ленин аатынан колхоз кырымахтаах хара саһылы иитэр ферматын сэбиэдиссэйэ т. Петров А. үлэтин опытын бэчээттээтибит).

Грипп уонна киниттэн сэрэнии

Грипп улахан сыстыганнаах ыарыы. Кини үксүн тымныйыыттан үөскүүр. Киһи тымныыга сылдьа үөрэммэтэх, физкультуранан эрчиллибитэ суох буоллаҕына грипка дөбөҥнүк ыалдьыан сөп. Киһи тыынар органнара тымныйаллар, ол түмүгэр муннун уута сүүрэр, сөтөллөр. Онтон мунна, бэлэҺэ, күөмэйэ ыалдьар.

Грипка ыалдьааччы хараҕын үрдүнэн төбөтө ыалдьар, температурата үрдүүр, синнынгэс биилэ уонна атахтарын, иликтэрин уҥуохтара хайыталлар. Онон киһи бэйэтин олус мөлтөөбүт курдук, сэниэтэ суох туттар. Сорох түбэлтэҕэ улаханнык тымныйдахха киһи мунна бүтэр уонна күөмэйэ кэһиэҕирэр, ыйыстарыгар күөмэйэ ыалдьар, хараҕа кытарар, ардыгар хараҕын уута сүүрэр.

Ити курдук ыалдьааччы враһы дьиэтигэр ыҥырыахтаах уонна суорҕаҥҥа-тэлляххэ сытыахтаах. Ыалдьан баран дьиэҕэ эбэтэр атын да сиргэ сэрэнэн сылдьыбатахха доруобай дьоҥҥо ыарыыны тарҕатыахха сөп.

Ыалдьыбыт киһи доруобай киһини кытта кэпсэтэригэр итиэннэ ытыртаҕына, сөтөлүннэҕинэ доруобай киһи муннугар, айаҕар эбэтэр хараҕар силэ бырдаҥалыан сөп, ону кытта грипп микровтара түбэһэннэр, ол киһини эмиэ ыарытыннарыан сөп. Ол иһин ыалдьааччы сөтөллөрүгэр эбэтэр ытырдарыгар былаатынан айаҕын, муннун саба туттуохтаах.

Грипка ыалдьыбыт киһи хайаан да туһунан иһиккэ аһыахтаах уонна аһаабыт иһитин итии ууга буһарыахтаах.

Грипка үгүс киһи ыалдьыбатын наадатыгар ыалдьаччы сэрэнэн туттуохтаах уонна врачтар сүбэлэрин толоруохтаах.

М. Ганзенко, фельдшер.

Редактор э. б. т.
М. Л. БАЙШЕВ.

МЛ—06875 Өлөөнүөк оройуоннааҕы типографията Сакааһын № 16. Тахсар ахсаана 400 экз.